

delikt, czyn niedozwolony, umocnienie zobowiązań, wygaśnięcie zobowiązań

ZOBOWIĄZANIA II

1. Delikt

- Odpowiednik dzisiejszych „**czynów niedozwolonych**”.
- Delikt powoduje powstanie odpowiedzialności cywilnej, tzn. jego popełnienie rodzi odpowiedzialność sprawcy w postaci zapłaty kary prywatnej **na rzecz poszkodowanego**.
- W Rzymie: **traktowane jako przestępstwa prawa prywatnego** zobowiązujące do zapłaty kary pieniężnej opiewającej również na odszkodowanie
- Przestępstwo prawa prywatnego vs. Przestępstwo prawa publicznego

Delikt – rodzaje w prawie rzymskim

- **Furtum** – kradzież (ustawa XII tablic, w prawie klasycznym, poklasycznym)
- **Rapina** (kwalifikowana forma kradzieży)
- **Damnum iniuria datum** (odpowiedzialność za szkodę majątkową)
- **Iniuria** (zniewaga, współcześnie naruszenie „dóbr osobistych”)
- **Metus** (groźba, na 4-krotną wartość)

W prawie rzymskim

- Sankcje: od kary talionu (odwet) do kar pieniężnych (poena)
- W okresie cesarstwa konkurencja między karami prywatnymi a systemem odpowiedzialności publicznoprawnej, realizowanej w procesie kognicyjnym.
- Obecnie rozdział na delicta privata i crimina publica
- W prawie rzymskim podział ten był nieoczywisty (zamienne wykorzystywanie terminów)

Czyny niedozwolone - wspólnie

- **Art. 415.**

Kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia.

- **Art. 416.**

Osoba prawna jest obowiązana do naprawienia szkody **wyrządzonej z winy jej organu.**

- **Art. 417.**

Odszkodowanie – odpowiedzialność za SZKODĘ MAJĄTKOWĄ,

- Odszkodowanie - Świadczenie jakie należy się poszkodowanemu za wyrządzenie szkody od osoby, która tę szkodę wyrządziła lub ponosi za nią odpowiedzialność.
- Odszkodowanie może polegać na (wybór formy należy do poszkodowanego):
 - przywróceniu do stanu istniejącego przed wyrządzeniem szkody o ile jest to w ogóle możliwe (tzw. restytucja naturalna),
 - zapłacie sumy pieniężnej (rekompensata pieniężna).
- Odszkodowanie może pokrywać:
 - rzeczywiście wyrządzoną szkodę czyli straty, które poniósł poszkodowany (tzw. *damnum emergens*),
 - ponadto utracone korzyści, które poszkodowany mógłby uzyskać gdyby szkody mu nie wyrządzono (tzw. *lucrum cessans*).

Zadośćuczynienie – Odpowiedzialność za SZKODĘ NIEMAJĄTKOWĄ; za doznaną KRZYWDĘ, naruszenie dóbr osobistych

- **Cel:** jeden z dwóch sposobów wyrównania szkody niemajątkowej (drugim jest zasądzenie odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany przez poszkodowanego cel społeczny). Przepisy prawne szczegółowo regulują, w jakich przypadkach zadośćuczynienie może być przyznane.
- Podstawową funkcją zadośćuczynienia jest **funkcja kompensacyjna**. Pieniądze otrzymane przez poszkodowanego tytułem zadośćuczynienia **mają zrekompensować mu negatywne przeżycia.**
- Art.. 445, 448 KC.

2. UMOCNIENIE ZOBOWIĄZAŃ - INTERCESSIO

■ Rzeczowe umocnienie zobowiązań

- Oddanie rzeczy należącej do dłużnika
 - Fiducia cum creditore contracta- przeniesienie prawa własności
 - Pignus (zastaw) – ograniczone prawo na rzeczy cudzej, ustanawiany w drodze kontraktu realnego (pignus)
 - Hipoteka – zastaw umowny

UMOCNIENIE

- **Osobowe umocnienie zobowiązań**
 - Poręczyciel – dłużnik dodatkowy, który odpowiada obok dłużnika głównego (odpowiedzialność poręczyciela nie może być większa niż odpowiedzialność dłużnika głównego)
 - Ustanowienie : kontrakt werbalny (stypulacja, sponsio, fideipromissio)

3. SKUTKI NIEWYKONANIA ZOBOWIĄZAŃ

- Podstawowy obowiązek: **wykonanie zobowiązania zgodnie z jego treścią**
- Konieczność dołożenia należytej staranności
- **Niewykonanie świadczenia** lub **nienależyte wykonanie** powodowało **powstanie odpowiedzialności dłużnika**
- **Niemożliwość wykonania zobowiązania** mogła wyjątkowo powodować zwolnienie z odpowiedzialności (**vis maior**)

Podstawy odpowiedzialności za niewykonanie zobowiązania

- **Dolus** – świadome podstępne postępowanie, którego celem było narażenie wierzyciela na szkodę
- **Culpa lata** – niedochowanie staranności wymaganej od każdego człowieka – **grube niedbalstwo**, na równi z **dolus**
- **Culpa levis in abstracto** – niedochowanie abstrakcyjnego wzorca staranności (ojciec rodziny-Rzym, współcześnie – określone zawody etc.)
- **Culpa levis in concreto** – staranność jaką **konkretny** człowiek zwykł przejawiać przy prowadzeniu własnych spraw (podstawa zaostrożenia lub złagodzenia odpowiedzialności jedynie)
- Niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania rodziło odpowiedzialność tylko wtedy, gdy dłużnikowi można przypisać **WINE**.

Odpowiedzialność na zasadzie custodia

- Odpowiedzialność obiektywna z tytułu **custodia** – obowiązek szczególnego strzeżenia rzeczy, zaostrenie odpowiedzialności prawnej.
- Odpowiedzialność nawet za **casus fortuitus**

ODPOWIEDZIALNOŚĆ:

- Odpowiedzialność za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania:
 - **damnum emergens – szkoda majątkowa możliwa do wyrażenia w pieniądzach**
 - **Lucrum cessans – w niektórych wypadkach możliwość doliczenia również zysku, którego poszkodowany nie osiągnął.**

ODPOWIDZIALNOŚĆ

▪ WSPÓŁCZEŚNIE

Art. 471.

Dłużnik obowiązany jest do **naprawienia szkody** wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że niewykonanie lub nienależyte **wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi.**

▪ Art. 472.

Jeżeli ze szczególnego przepisu ustawy albo z czynności prawnej nie wynika nic innego, dłużnik odpowiedzialny jest za niezachowanie należytej staranności

▪ Art. 475.

§ 1. Jeżeli świadczenie stało się niemożliwe skutkiem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi, zobowiązanie wygasa.(...)

4. WYGAŚNIĘCIE ZOBOWIĄZAŃ

- A. Wykonanie świadczenia – należyte wykonanie przez dłużnika – solvere.
- B. Zwolnienie z długu – formalne bądź nieformalne zwolnienie z długu (niezależne od Świadczenia) – pactum de non petendo
- C. Novatio – przemiana w nowe zobowiązanie, powstanie nowego w miejsce dotychczas istniejącego; nowacja mogła również dotyczyć zmiany jednej ze stron stosunku zobowiązaniowego.

- **D. Confusio** – połączenie osoby wierzyciela i dłużnika (dłużnik stawał się dziedzicem wierzyciela)
- **E. Śmierć stron** – w przypadku zobowiązań z deliktu gaśnie zobowiązanie w chwili śmierci dłużnika. Zobowiązania powstałe z kontraktu zazwyczaj dziedziczone zarówno od strony dłużnika jak i wierzyciela. Gasną jedynie zobowiązania niedziedziczne (umowa o dzieło jeśli umiera wykonawca dzieła)

- **F. Potrącenie** – wzajemne rozliczenie długów i wierzytelności. ->w prawie rzymskim nie stanowiło sposobu wygaśnięcia zobowiązania.

Warunek: wymagalność obu wierzytelności i ich jednorodność.